

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Број 7. У Сомбору 1. априла 1880. Год. XII.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 1. и 15. у месецу. Претплата је за целу годину 3 ф., за 4 месеца 1 ф. а за Србију 8 динара годишње. Учитељи, који имају малу плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Дописи и претплата шаљу се: Уредишћу „Школског листа“ у Сомбор.

СЕДНИЦА НАР. ЦРКВ. ШКОЛСКОГ САВЕТА, ДРЖАНА 23. ФЕБР. О. Г. У КАРЛОВЦИМА.

Седници овој председавао је преузв. г. администратор Анђелић, а присуствоваху гл. шк. референат др. Ђ. Натошевић и чланови: Ј. Борота, Ст. Лазић и Т. Димић.

В. кр. уг. министарство богочасти и јавне наставе шаље рекурсе учитеља новосадских против решења Ш. С. у погледу њихових плата и неких накнада с' тим, да се покуша поравнање и да се о резултату поднесе извештај. — Исто вис. министарство шаље 1 примерак новог листа Nőnevelés, да се препоручи вишим жен. школама и препарандији. — Бивши народни питомци Ђура Тодоровић, Јован Поповић, др. Војислав Бакић и други решавају се по предлогу поднесеном од Ш. С. и саборског одбора саборски од своје реверзалне обвезе. — Издати су декрети овим учитељима и учитељицама: Мити Пејићу за Госпођице, Михајилу Дејановићу за Мохол, Емилији Јанковића за Нови Сад, Душану Петровићу за Санаде, Милићу Живићу за С. Чанад, Ђорђу Поповићу за Јозефово, Симеону Моцићу за Крстур, Софији Јекића за С. Петер и Душану Кнежевићу за Кетфел. — Узет је на знање протокол епарх. шк. одбора у С. Андреји и од управе горњо-карловачке препарандије извештај о успеху за први течај. Подељене су две упражњене народне штипендије на истој препарандији Драгутину Јанковићу и Мирону Кућанчанину. — Препоручује се књига „Гимнастичке игре“ од Ђ. Глибошког за помоћну књигу учитељима основ. и виших жен. школа и за школску књигу приправницима.

ВЕЖБАЊЕ СЛУХА И ГОВОРА.

(Као припрема за читање.)

III.

Пошто ученици науче познати оне јасније сугласе, предузимају се остали по реду у буквару назначеном, као: с, ц, ш, ч, ф, т, к, ђ, х, п, ј, џ. Код ових сугласа особито се има пазити да се науче деца распознавати дотичне гласове не само у почетку него још више на свршетку речи.

Поступак је при учењу овај: 1. Учитељ покаже деца ствар, које се име почиње са дотичним гласом и пошто из разговора дозна, да деца ту ствар познају, упути их да нађу у буквару њену слику. 2. Учитељ даде, да једно дете ту реч на слоге растави и да каже које је први слог. 3. Једно прозвано дете има тај први слог растворити на гласове, а за тим одмах друго опет дете има исте гласове спојити у слог. Ово се чини у више пута једно за другим тако, да се најпре прозивају бистрија деца, па онда и слабија да слоге растварају на гласове, и гласове спајају у слоге. 4. Поново се пита, које је први и које је други глас и опет се растављени гласови у слог спајају; за тим се пита које је самоглас, а које је суглас, и још се захтева да деца покушају спојити самоглас са дотичним новим сугласом тако да самоглас буде напред а суглас да се њему додаје. Овако се поступа са више речи, које се почињу са дотичним гласом, при чему се пази на то, да се при растварању употребљују такве речи, у којих се први слог састоји из спајања дотичног сугласа са самогласима а, е, и, о, у. 5. Пошто се деца добро извежбају у растварању најпростијих слогова, што се само из два гласа састоје, предузимају се за растварање и једносложне речи, у којима се налази по два позната сугласа, као и оне речи, у којих се у првом слогу налазе по два или више сугласника. По

себи се разуме да при оваким првим покушајима учитељ мора најпре дотичну реч или слог на гласове растворити, па тек онда захтевати може да деца то исто чине. 6. Учитељ покаже ону другу слику и пита за име ствари, коју слика та представља, захтевајући сад већ да и деца ту реч растворе на гласове и да изнађу свршетни глас, који се обично на свршетку речи боље чује него на почетку или у среди. Ово изналажење дотичног сугласа на свршетку речи мора се предузимати много пута, и то на више речи, што се тим истим сугласом свршују, на које речи мора учитељ децу сећати.

За пример радње нека послужи ово: Учитељ покаже деци један шешир, и пита: Како се зове ова ствар? (Шешир.) Реч шешир растворите на слоге! (Ше—шир). Које је први слог? (Ше) Које је други слог? (шир). Растворите први слог на гласове! (Ш'е') Спојте! (ше). Које је први глас? (ш') Други глас? (е'). Спојте! (ше). Које је ту самоглас? (е). Зашто је то самоглас? (Што се може сам за себе подпуно изговорити.) Погодите још коју реч, која се почиње са ш! (Шана, шило.) Од речи шешир растворите други слог на гласове! (ш-и-р). Шта је насликано у буквару покрај шешира? (Миш). На колико пута изговорим ја ту реч миш? (На једанпут.) Које је први глас у тој речи? (м') Које је други глас? (и). Шта се чује у речи „миш“ после гласа „и.“ —(ш).

На овај начин уз припомоћ дотичних ствари, особито онаких, које се у школи налазе, и уз припомоћ слика у буквару предузима се растварање речи на гласове и распознавање нејасних сугласника, и овим вежбањем има се постићи то, да на свршетку пете и шесте школске недеље почетници кадри буду сваку реч и сваки слог на гласове растављати и поједине гласове у слоге снајати, а у словима распознавати самогласе од сугласа, и све гласове, који се у нашем језику

налазе, познавати. Тим ће се начином деца довољно извежбати да се с њима познавање писмена и считавање предузети може.

У колико би се у школи употребљавао буквар, у ком неби било слика. учитељ поступа овим истим редом и на овај исти начин, само што у место слика показује деци саме ствари, којих се имена почињу или свршују са оним гласом, који се има тај дап познати.

При распознавању нејасних сугласника учитељ има особито пазити, да се деца извежбају у правилном изговарању сваког појединог гласа, дакле: да не мешају гласове *ф'* и *в'*, *к'* и *ч'*, *ђ'* и *џ'*, *д'* и *т'*, и т. д. као што то где која деца грађанска чине.

Овде ћемо и понаособ споменути које се речи имају за распознавање сваког појединог гласа као најсгодније употребити.

За глас „с“ са-ти, са-ће, со, си-то, са-са, се-но, се-ло, со-са, су-ди-ја, су-кно; нос, тас, час, нас; стас, спас, по-јас, ка-јас.

Глас „ц“ најпре ваља познати у речима: ци-гља, ци-пела, це-ви, цу-ра, ма-цо, ци-ца, цо-ца, циц, па тек онда се може употребити за растављање на гласове први слог у речи: цр-ква, цр-ве-ни-ка, цр-ви, а за тим речи: зец, ме-сец, пе-рец, ке-пец, и т. д.

За глас „ч“ одабрати ваља речи: чи-зме, чи-ча, чо-век, ча-бар, че-рег, чи-гра, чу-ту-ра, погача, бач-ва, сач-ма, чир; затим: мач, кључ, туч, жуч, луч, обруч, и т. д.

Глас „ф“ распознати ваља у речима: фењер, фонал, фијока, фуруна, кафа, риф, раф, муф.

Глас „т“ изнаћи ваља из првог и другог слога у речима: те-сте-ра, те-сти-ја, те-сто, и у речима: ти-гањ, ти-ца, ту-цањ, то-чир, та-њир, та-ра-ба, тор-ба, за-тим на свршетку речи: рит, рат, бут, тат, пут, трут, прут, а речи: крст, прст, тешке су за децу, с тога нека их само учитељ раствара на гласове и нека покаже

деци, да се у тима речма на свршетку чује глас „т.“

Већ је у многим речма до сада чуло дете глас „к.“ Сад је на реду да и тај глас сасвим за себе упозна. За тај посао згодне су речи: ку-ћа, ко-њи, ка-ца, ке-ба, ко-та-о, ко-са, ко-ки-це, ма-ч-ка, та-чка, ко-кош-ка, ку-ку-руз, ра-к, ма-к, ско-к, па-ук, ту-к, лу-к, ку-к.

За распознавање гласа „ћ“ згодне су речи: ћу-па, ћи-лим, ће-бе, ћо-шак, ћу-мез, са-ће, кћ-ћа, хо-ћу, не-ћу, не-ћеш, ту-ћи; пећ, ноћ, тић, ићи ћу и доћи ћу кући. Даље презимена наша: Оби-лић, Југо-вић, Пе-тро-вић, Ми-ли-ће-вић.

Глас „х“ најгодније се може распознати у речи: о-рах, му-ха, у-хо, хат, си-ро-мах, дух, и на сло-говима: ха, хе, хи, ху, ех, ох, ух, их. Тек затим се могу употребити речи: хрт, Хр-ват и овим подобне.

Глас „п“ распознати се може у речима перо, по-га-ча, пас, пи-та, пу-ста-ра, поп, топ, хоп, сноп.

За распознавање гласа „ј“ најгодније су речи: ја-је, јо-ца, јо-ја, је-ло, ју-ла, ју-че, ју-тро, затим: рај, рој, руј, мај, раз-бој, на-бој.

Напоследку и глас „џ“ упознати ваља у речима: џамија, џица, џубе, џи-ге-ри-ца, ма-џуп, мер-џан, са-џак, на-џак, о-џак, бу-џак. И овде особито ваља навикнути децу да овај глас добро разликују од гласа „ђ.“

Све ово као што озго рекосмо брижљиво ваља радити са почетницима за првих 6 недеља, сваки дан пре и после подне. За цело то време неуче деца познати ни једно писмо, него само уче распознавати гласове и спајати их у сло-гове и у речи. Међутим у по-ред са овим вежбањем слуха и говора предузима се сваки дан обашка са почетницима вежбање руке, као припрема за писање, која се састоји из писања простих и сложених потезова, из којих се сва наша писмена са-стоје. Тек кад се оба ова вежбања доврше почиње се учење писања и читања, које затим лако и брзо иде.

СТАРЕШИНЕ И ПСОВКЕ.

Псовке и ружне речи улазе особито у млађи нараштај наш тако у обичај, да мора сваки од старијих, да се чисто ујасне, кад оно чује. Па кад стоји, да, каква је реч, која из кога иде, онако и осећање и свест и мисао и воља и смер, онако и дело па онако и срећа овог живота, онда, ко би по оним речима хтео да види срце и душу оних, из којих оне речи иду, и ко би по ономе хтео да *преткаже* понос будућих отаца и старешина народних, он би видео гад на души, од којег нема горег, и видео би уду будућност, јер те душе, с којих таки гад иде, и које таки гад на себи трпе, немају више ни моћи, да се у оном лепом поносу одрже, којим се и просте душе дице, а камо ли лепо васпитање.

А кад се узме да извиди, ко је управо ономе крив, а оно се дође прво на домаће па одмах и на местне старешине, особито на свештенике и на учитеље. То су кривци, јер не говоре, не уче, не крате, не чине што треба, него слушају, као да их се не тиче, и тим напуштају, те се гад онај све већма осмели. А то, колико открива удављену у гаду душу оних, из чијих уста излази, исто тако издаје и душу старешина на тај гад огуглалу и њим окаљану. Доиста, тако кукавичких старешина није још ни када у нас било. Напустили су своје млађе, да чине што хоће, и ови су узели мах тако, да има данас много момака, па већ и гдекоја девојка, у којих нема више ни мрве поноса ни образа, и ни једне лепе речи, него сам гад, који вре из њих, горе него онај гној и смрад с погана чира, гад, који је загушио на души и последњу искру онога лепог мушког и лепшег женског поноса.

Који од млађих то чини, а старији то слуша, и напушта, и не види, да је свака она реч клетва на старије, и да грдно срамоти и млађе и старије, — ко не види, да иза оних речи вине и дела онака, и да иза њих нема нити може да буде благослова ни оне лепе хришћанске среће, која благосиља, — а ко све то зна, па још ни снаге ни поноса нема, да опрости себе и своје одо тога турскога и татарскога гада, зар такви млађи и старији вреде да живе, и да их лепо божје сунце грије, и ова света прадедска земља и пенео држи!

Ви бољи очеви и мајке пробудите се, дигните се и научите своје. Неколико искрених речи из ваших уста, и са срца срцу, учиниће много; јер је оно тако ружно, да ће одмах сваки видети; а чим се увиди зло, одмах је и сломијено, и нема му

www.unib.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

више снаге. А кад сте и рекли и завет узели, онда и будите за тим, да се више ни једна не рекне, ни пред вама, ни где нисте ви, ни да се псује ни ружи оно, што ваља да се поштује, пак ће поштовати и вас и себе.

А из школа и из цркава треба да се непрестано чују гласи учитеља и пароха, гласи образа и поноса, све дотле док се тај намет не истреби. Учитељи и свештеници као добри врач ваља све што је најбоље да смисле и учине, док се тај турски гад, што нам је узјасио душу наше поносне и лепе младежи, а да је свега века ружи и срамоти, не отресе и не очисти с њих, и с народа нам, да остане светла и поносна образа, као што је у оним срећним временима била, док не беше тога турског и татарскога гада и намета.

* *

ВИШЕ ОБРАЗОВАЊЕ ЖЕНСКИЊА У ЕНГЛЕСКОЈ.

За више образовање женскиња постоје у Енглеској две велике школе: Girton College и Newnham Hall. Обе стоје у свези са свеучилиштем у Кембриџу.

Величанствена зграда Girton Colleg-а удаљена је $\frac{3}{4}$ сахата од Кембриџа. Колег тај отворен је г. 1869. Основало га је једно друштво у намери, да женске у том заводу слушају исте науке као студенти кембриџског универзитета. Само у изванредним приликама примају се у завод женске, које су млађе од 18 година. Настава траје три године, ма да се у ствари преко године само шест месеци предавања држе, а остало су феерије. За стан, храну и наставу плаћа се годишње 100 гвинеја (1050 ф.). За то добије свака студенткиња две красно намештене собе; ипак се ниједној не брани, да осим тога набави себи о свом трошку и друге ствари. Да ове младе даме не проводе у залуд своје време, види се отуд, што оне испите полагају. Испитују их професори са кембриџског универзитета, а испити су у сваком погледу исти као и за мушке студенте. Разлика је само у том, што студенти добију диплому, кад положи испит, женске не. Ту још није могао да попусти универзитет у Кембриџу као ни онај у Оксфорду; само лондонски универзитет издаје од неког доба и женским исто дипломе као и мушким, кад положи исти испит. Кад каква студенткиња Girton Colleg-а положи испит, онда то потврде екзаминатори властима колежким, па ове јој издаду онда о том сведочанство. Женска, која тако три за бакалауре (Bachelor of arts) пропи-

сане испите положи, може се праведно поносити тим својим сведочанством, ако му и не даду још форму дипломе.

Да се види, како су озбиљне студије тих дама, навешћемо, из чег полажу испит. На првом т. з. предиспиту мора кандидаткиња да покаже, да познаје четири еванђеља у грчком изворном тексту и једног латинског и грчког писца из класичке периоде. Уједно је испитују из грчке и латинске граматике, геометрије, аритметике и основа алгебре. На другом т. з. општем испиту испитују их из *апостолских дела* (изворан текст), из једног грчког и једног латинског писца, из алгебре и основа статике, хидростатике и науке о топлоти. Даље мора кандидаткиња да преводи с' енглеског на латински, да на писмено енглески разправи неку задату тему, да покаже познавање правописа Шекспировог или Милтновог и да потанко познаје једну од Шекспирових драма. На трећем т. з. специјалном испиту може кандидаткиња да изабере по вољи једну струку, из које хоће да положи испит. Те струке су: теологија, морална философија, историја устава, законарство, повесница, хемија, геологија, ботаника, зоологија (анатомија и физиологија), механика. То се иште за обичан степен бакалаура. А које хоће да га положи „са отликовањем“, те испитују на предиспиту још из алгебре и основа тригонометрије и механике и морају још да положи потежак испит из више математике или класичких језика. Како су вредне студенткиње овог колега види се отуд, што су прошле године њих пет положили испит бакалауреатски „са отликовањем.“

Другу велику школу, Newnham Hall, подигло је 1875. друштво за унапређење вишег образовања женскиња. И овај завод смештен је у величанственој згради, само се та налази у сред Кембриџа баш поред универзитета. Newnham Hall основан је на слободнијим начелима и приступачан је и сиромашнијем женскињу, јер се годишње плаћа само 70 гвинеја. Студенткиње овог завода не морају да прођу најпре три испита, што их напред поменуемо, па да полажу бакалауреат, него је довољно да се подвргну т. з. локалном испиту, који сматрају за лакши. На истом се испитује кандидаткиња из аритметике, енглеске повеснице, историје енглеске литературе и мора да напише једну енглеску расправу. Ту се не иште дакле латински и грчки. Бакалауреат полажу наравно исто онако као њихове сестре из Girton колега. У Newnham Hall долазе већином такве женске (а има их са свију страна света), које желе да се изобразе за учитељице на женским великим школама. Студенткиње имају ту само једну

собу, али та је довољно пространа. Кад човек пролази кроз дуге ходнике овог завода, то му нехотице упадну у очи на гдеојим вратима карте, на којима је написано: „engaged“ т. ј. у послу! То значи, да другарице не улазе у тај пар у собу, јер дотична дама тада учи, па неће да је ко у том послу буни. Дисциплина у овом заводу је тако добра, да други какви закони нису нужни. Доручкује се између 8 и 9 сати. Која дође доцније у трапезарију, та не жели да доручкује. Лети се очекује, да су даме у заводу у вече у 8½, зими у 6½ сати. Доцније се несме излазити. У постељу могу лећи кад им је воља; али свака мора бити у 11 сати у вече у својој соби. Дух што овај завод провејава, здрав је и весео, а успех је исто тако добар као и у првом колегу.

И универзитет у Оксфорду прима женске под истим условима као онај у Кембриџу. Па и тамо је већ основана велика школа за женске, која се зове Sommerville College.

(Педагогијум.)

ПРИРОДНЕ НАУКЕ.

Човек у предисторијском добу.

Предисторијско доба обично се раздељује у 3 периода или века: у 1. је употребљавао човек само оруђа од *камена*, у 2. их је правило и од *бронзе* а у 3. служио се већ и оруђем од *гвожђа*. У последње време порицало се са многих страна, да је човек могао пре познавати бронзу него гвожђе и због тог предлаже *Екер*, да се последња два периода скупе у један, у *период металички* према старијем *предметаличком периоду*. Тим би се избегла распра око питања, ком металу припада првенство. Свој предлог поткрепљује *Екер* физиолошки овим разлагањем: Нема сумње да је човек требао најпре оруђе за обрану, па тек после за рад. А прво оруђе беше какав тежак камен, којим је предисторијски човек тукао или се бацао. Лунајући каменом отпадале од истог гдекад оштро комађе, којим се могло дрво и друге ствари сећи: тај изналазак беше већ знаменит напредак. Тим комађем од камена (кремена) могао је човек дрва сећи и градити себи разноврсна оруђа (нож, стрелу и т. д.) Од другог камена не могаше се опет добити лунањем оштро комађе; да и том даде сеченицу или да га зашиља, морао га је човек бруцити по храпавој површини.

Случај је навео човека и на употребљавање метала. Неки дивјак нађе на пр. какав камен. Лунао је по њему, да

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.unib.rs

му даде zgodnu форму, али од камена не отпадала комађе, него је исти услед лупања добио постепено жељену форму. Тај камен, што се дао *ковати*, беше самороди *бакар* (мјед). У северним крајевима Сев. Америке има пуно таког бабра и небројена оруђа старих Индијанаца од бабра су, тако да се не може сумњати, да је био први метал, што га је човек тамо употребљавао, бакар.

На другом месту приметише дивјаци, да је гдекоје камење, од којег градише себи огњишта, у јакој жези постало црвено, да се *усијало* и да се тада дало *ковати*. То беше гвожђе. Сви новији африкански путници потврђују, да је обрађивање гвожђа у централној Африци врло старо, те се може рећи да је гвожђе први метал, који се употребљавао у Африци.

Заиста је човек много доцније дошао до искуства, да камење може да постане и течно (да се истопи) а још касније, да два течна метала (бакар и калај) дају трећи метал, који је још већма течан (бронза). Није дакле оправдано стављање бронзе пред гвожђе, до којег је човека довело већ само грејање камена на огњишту и јасно је, да ред, у ком је човек познао метале, не може бити за све крајеве на земљи исти.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(У *учитељској школи у Београду*) има ове године 103 ученика и то: 33 у IV., 24 у III., 24 у II. и 22 у I. разреду. Већина ових ученика издржава се о државном трошку. Државна помоћ даје се према имовном стању и износи месечно 20 или 36 динара. Како је већина сиротна, то више њих добијају ову већу потпору. Откако постоји учитељска школа у Србији, није дала ни једна година више свршених приправника него што ће ова дати, јер досад је излазило највише 24, прошле године 20. Од приправника IV. р. отишао је један привремено за учитеља у Брчку.

(*Угарски министар просвете*) издао је под 7. мартом циркулар на све црквене поглаваре у земљи (и на администратора епископске митрополије), у ком их позива, да настоје, да се у свима оним пределима, у којима успева дуд, у подручним им основним школама деца поучавају у *свиларству* и том наставом да се почне ако је могуће већ ове, али на сваки начин идуће године. Особито је нужно, да се приправници и приправнице упућују на препарандији у нези дуда и свилене лентирице. Исти такав циркулар управљен је и на школеке надзорнике с тим додатком, да предложи између професора подручне им препаранди-

је једног, који зна немачки а предаје природне науке, како би да изучи свиларство уопште, наиме пак како се јаја свилене лептирице производе.

(*Епархијски школски одбор бачки,*) искусив, да му многе цркв. општине одн. месни школ. одбори никако не подносе или врло неуредно подносе рачуне о својим месним школским фондовима и о руковању школског имања, позвао је циркуларом све цркв. општине свог подручја, да му поменуте рачуне не отложно прегледа ради поднесу а у будуће да то чине редовно по свршетку рачунске године.

(*Средња школа за горњу крајину.*) Под тим насловом написао је свешт. Н. К. у 38—40 бр. „Заставе“ чланак, који заслужује сваку пажњу. Исти предлаже, да се подигне место српске средње школе, као што је закључио народни сабор, уз једну од постојећих државних гимназија конвикт, који би деци нашој могућност пружио, да школе полазе. Не немање школа, јер тих има у горњој крајини доста, него велико сиромаштво узрок је да српска деца слабо у више школе одлазе.

(*Штудендију пок. Ђорђа Раље*) у износу од 50 ф. 40 н. добио је за ову годину приправник П. разреда Константин Дражић из С. Бечеја.

(*Међународни педагошки конгрес*) биће ове године месеца септембра у Брислу под почасним председништвом белгијског министра просвете.

(*Трећа скупштина немачких учитеља*) биће ове године у Хамбургу 5., 6. и 7. маја. Са скупштином биће спојена изложба учила за физику, хемију и минералогiju и изложба најновије педагошке литературе.

(*Кер о уређењу учитељских школа.*) Доњааустријски земаљски одбор шаље сваке године по неколико професора и учитеља у Немачку, Швајцарску и друге земље, да проучавају тамошње школске одношаје, те да стечено искуство употребе за поправку домаћег школства. Прошле јесени изаслат је био г. *Толбергер*, проф. препарандије у Винернајштату, да походи неколико немачких и швајцарских препарандија и том приликом био је и код *Карла Кер*, опште познатог управатеља препарандије у Халберштату. Шњим се разговарао о уређењу препарандија. Кер му је од прилике ово казао : *Задаћа је препарандија образовање ваљаних учитеља за народне школе. Приправнике треба дакле упознати са свим оним, што народној школи треба, одн. што она има да да и даље морају бити у препарандијама таки учитељи, који ра-*

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

зуму, да приправнике упознаду са потребама народне школе. Научно образовани учитељи не чине још народну школу добром. У Саксонској је н. пр. дозвољено кандидатима, који добију на учитељском испиту оцену „отлично“ или „врло добро,“ да полазе свеучилиште у Лајпцигу. Али тим губи народна школа најбоље снаге, а у народу се утврђује мњење, да су за нар. школу и „глушаци“ доста добри. Др. *Цилер*, проф. педагогике на лајпцишком свеучилишту, зове н. пр. први разред *разред басана* (све се учи из басана), 2. р. *разред Робинзонов* (Робинзон је центрум целе наставе), 3. р. *разред патриара* (историја њиховог доба мора од 8. год. бити први центрум за све школе.) За више школе долази после разред Одисеја, Иродота, Анабазе, Ливија и т. д. Таке назоре распростире др. *Цилер* (вели Кер) међу своје ученике, из којих већином буду учитељи препарандија, који те назоре после распростиру међу приправнике. Али с тога се већ туже са више страна на нар. учитеље у Саксонској, да немају метода, да науче децу да читају, пишу и рачунају. Настава у препарандији треба дакле више да се обзире на нар. школу. Најбоље признање за неку препарандију је хвала школа, у којима учитељују њени ученици. О појединим наставним предметима се Кер изразио овако : За психологију могу да препоручим методу, којом је *Рауер* обрадио бенекеову психологију. За логику стављам као узор *Дреслеров* „*Lehrbuch der Logik*“ (веће издање, извод не вреди ништа.) За историју педагогике могу се препоручити дела др-а *Шумана* и *Шорна*. Главно је, да приправници тачно познају наставни план за нар. школе и да се оспособе, да исти свестрапо добро и разумно изводе. Ако то не могу, онда цела настава у препарандији беше узалуд. Како треба да су засноване школске књиге, то показују именована дела. Ради употребе нека информују примери. Прво *логика*. Каже се, да човек мора знати, шта је дефиниција. Али главно је, да науче право да дефинују. Због тог треба приправници да се вежбају у дефиновању. У логици је главно вежбање, а међутим се до сад задовољаваху знањем. За *психологију* вели ово : Истина да је важно, да се научно развије, шта је памтење, али главно је, да умеш себе запитати : Шта ћу са школом, шта са дететом, које тешко памти ? Каква треба да је ренетиција, па да буде трајно корисна за дете ? Али на така практичка питања нико ни не мисли и то је узрок, да теоретичко-педагошка настава тако мало користи. По већини садањих препарандија морају наши приправници најпре од многог, врло многог да се *одуче*, да би могли бити ваљани учитељи.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

КЊИЖЕВНИ ПРИКАЗИ.

13. *Животи (?) и дела врских Срба*. Књига I. Млађи нараштај од 1853. до 1879. Од различних писаца скупио и приредио, местимице допунио и прерадио Драгутин Посниковић. Свеска I. Београд 1880. Цена свесци 60 пара.

Познато је какав велики уплив имају у васпитању примери. Живот бесмртнога Доситија, што нам га је он сам тако лепо описао, био је од одсудног уплива за многе наше ваљане људе. С' тога одобравамо подузеће г. Посниковића и препоручујемо га што топлије нашој омладини. У овој I. свесци налази се живот Бранка Радичевића (од Ј. Бошковића), Јулија Радишића (практичног лечника у Сомбору и пријатеља Бранковог), Димитрија Петровића (карловачког професора, који је писао под именом Славка Златојевића), Суботичанина Тодора Прокопчањије, белетристе Богобоја Атанацковића, Алексе Вукомановића (братучеда кнегиње Љубице), кнеза црногорског Данила Петровића, Карловчанина Андрије Станисављевића (који је као ђак у Пешти умро), врснога патриоте Андрије Стаменковића и младога сликара Марка Завишића.

14. *Учутство к предавању познавања природе (!)* у народној школи саставио Симеун Коњевић учитељ у народној школи. Књига I. Природопис и природословље за III. разред народне школе. Папчево 1880. Накладом књижаре браће Јовановића. 16° с. 147. Цена 80 н.

Материјал, што је у ову књигу смештен, треба да се предузме за прва три месеца у 3. разреду и према том се мора рећи, да је књига испала сувише велика. А то се дало лако избећи, да је г. писац увод свео на оно, што је потребно, да је из текста избацио све излишне ствари (као што је н. пр. она басна на с. 117., у којој се учи, да змија хоће људима, кад спавају, да уђе у уста и да се може отуд млеком опет напоље измамити) и да се клонио оних силних досетака, које не приличе таком делу а разумевању ништа не доприносе. Колико је план, што га је себи поставио г. писац, добар, то ипак показује начин, којим га је извео, да је за тај посао била потребна јача снага. Ствари, које су му познате, описује ако и не лепо, оно бар тако, да ће их читалац разумети моћи; али што сам не зна (а то је скоро све, што снада у зоологију у ужем мислу, дакле баш оно, о чем хоће да даје поуке), то казује језиком заплетеним и замршеним, да и зналац треба труда, да ухвати смисао. Притом умеће често и рекао бих хотимице стране изразе, али

и то већином погрешно. Треба само погледати, шта г. писац говори о дисању (с. 76.) и о живцима, где ни помена нема о њиховој улози при покретању, па дивити се онда смелости, којом се г. писац хвали (у предговору), да је створио дело јединствено не само у нашој, него уопште у школској књижевности. Из књиге, у којој се учи: с. 75. „да жиле из срца одводе усисану храну“ (дакле не крв?), да се с. 75. и 103. „костур дели у кичменицу и удове“ (а где остаде глава?), да с. 92. „патка нема споља *ушних шкољака*, него само *ноздрве*“ (каква свеза!), да с. 92. патка „има 4 увета, који јој служе за кретање“ (шта је то?), да је крзно с. 116. „подебљи слој масти испод коже“ — из књиге, којој су још и данас гмизавци и водоземци (с. 117.) једна класа, која учи за штуку (с. 122.) да јој *ноздрве* нису „снабдевене мирисним оруђима; оне служе само за мирисање а не као у сисаваца и за дисање“ (какво мирисање без мирисних оруђа?), којој је *кокица тако мала* „да би се од једнога коња 1000 (!) кокица дало направити“ с. 127. и т. д. и т. д. — из такве књиге тешко ће ко што наметно научити моћи! Кад је тако испао (саразмерно лак) почетак дела, што га је г. писац засновао, шта ће нам онда донети продужење? Заиста не здраву храну за публику, што чита, најмање за учитељство, за које г. писац (с. 20.) вели, да га је својом књигом из „таме“ извукао, и то не само слабије учитеље, „којих је богме још и сада огроман број,“ него и многе, „који се сâми или их други за добре и валане учитеље држе.“ Али књига ова показује, да гдекојима и од оне господе, који мисле да су изашли већ из таме, неби шкодило „*мало више светлости!*“

М. Петровић.

Р А З Н О.

(*Прослава педесетогодишњице владике будимског Арсенија Стојковића*) обављена је 9. марта у Св. Андрији уз необично учествовање целог српског народа. Слављеник је на тај дан пре 50 г. ступио у монашки чин. Пре тога свршио је у Сомбору г. 1822. препарандију с' отличним успехом, те је данас најстарији од живих српских приправника. Сећајући се на то поздравила је учитељска школа у Сомбору јубилара овим телеграмом: „Најстаријем педагогу српском, поносу српске учитељске школе сомборске, преосвећеном Арсенију данашњу педесетогодишњу прославу најусрдније честитамо.“

(*Саборски одбор*) сазват је за 27. март у Ср. Барловце.

(*Црквено-школска општина у Врђанима*) у Банији држа-

ла је не св. Саву после светковине (на којој су два ђака уз гусле певали „Царицу Милицу“) своју скупштину. Уз многе важне предмете у стварима општинским закључено је, да се за ову годину ставе у прорачун 3 ф. за набаву књижица, које ће се поклањати о Божићу и св. Сави младићима, који ревносно читају српску књигу, у цркву долазе и деци школској у појању испомажу. Ове године послао је истој општини млади петрињски трговац г. Никола Вујатовић 15 ком. књига, да се разделе доброј деци. Исти је обдарио књижицама и школску децу у Бљињи и Комоговини. Бележимо особитим признањем име овог ревносног Србина у Ш. Л. (П.П.)

(*Општина старе престолице руске Москве*) закључила је у спомен 19. фебруара 1880., као дана 25. годишње прославе ступања на престол цара руског Александра II. установити о свом трошку у Москви реалну школу, у којој ће се 500 ученика учити. Кућиште за ту школу купила је општина за 100.000 рубаља; на зидање школскога здања одредила је 260.000 рубаља, а на издржавање те реалке трошиће из својих прихода годишње 28.000 рубаља. Уз ову реалку постојаће и благодјелије за храну 50 добрих а сиромашних ученика. Реалка се ова има отворити 19. фебр. 1883. У спомен истога дана још је жртвовала иста општина 50.000 рубаља на зидање православног храма божијег на Шејновом пољу у Источној Румелији.— Возар (кириџија) И. И. Новиков, прост човек у Москви, који је пре неколико година о свом трошку подигао приходску (парохијалну) школу код цркве Св. Василија Неокесаријског у Москви, сада поводом горепоменутог славе оснива код исте цркве о свом трошку и другу такову школу за 400 деце са изричном жељом, да се у овој школи деца у духу свете православне вере васпитавати имају. — Ево примера на које се и православне српске црквене општине, и богатирици наши угледати могу! (В.)

(*Уалив појања и певања на здравље.*) По гласу медицинских новина из Петрограда професор Манасин на тамошњој клиници испитивао је 1878. г. у јесен 222 певача различитог узраста и старости од 9—53 године, те је пронашао, да је обим груди код певача много већи него код непевача и да са узрастом и по годинама певања све већи постаје. Ширина груди и животна способност плућа такође је код певача већа и снажнија и дужим вежбањем у певању све већа и снажнија бива. Појање и певање најбоље је предохранително средство од хектике и најбоље средство за развијање и снажење гру-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.scribd.com

ди и мора се у том погледу свакој другој гимнастици претпоставити. (Н. Г.)

(Добротвори школе.) Гђа Јорговићка, учитељица овд. препарандије, претплатила је Ш. Л. за српску школу у Рац-Алмашу, а г. Петровић, учитељ у Тузли за једног сиромашног приправника у Сомбору. Примерак тај добија приир. М. Костић из Ирига. Г. Др. М. Лакић, лекар у Чуругу, претплатио је Ш. Л. (од 1. марта) за г. А. Ђурића, учитеља у Кртолама у Боци которској.

Н Е К Р О Л О Г.

10. марта умро је у Иригу *Бранко Николић*, жупанијски чиновник. Исти је био неко време и професор на новосадској гимназији, где је оставио спомен ревносна и савесна наставника. — У Карловцу је преминуо тамошњи грађанин *Александар Вуковић*, који је оставио на тамошњу српску препарандију 1000 ф. — Умрли су *Миливој Ђ. Глашић*, учитељ у селу Пођути, ваљевског округа и *Јелесије Томић*, учитељ у Пајсевићу. Оба ова млада врена учитеља свршише истом лане учитељску школу у Београду, где се отликоваше међу друговима како знањем тако и карактером. Миливој беше скоро из свију предмета отличан. Није учитељовао ни пуна 3, а друг његов Јелесије ни пуна 5 месеца. Лака им црна земља!

ПРОМЕНЕ У ШКОЛСТВУ.

— У министарству просвете у кнежевини Србији наименовани су: Ј. Пецић, секретар I. класе за начелника III. класе просветног одељења, Ј. Павловић, професор богословије за начелника III. кл. црквеног одељења, Стеван Д. Поповић, управитељ учитељске школе за секретара I. кл. и Др. Ник. Ј. Петровић, секретар III. кл. за секретара II. кл. Досадањи секретар II. кл. Милорад П. Шапчанин постављен је за управитеља народног позоришта у Београду, а начелник II. кл. Сава Сретенковић и секретар I. кл. Милан Ђ. Милићевић стављени су на расположење влади.

— Милан Шевић, сврш. богослов постављен је за суплента православне Богословије у Задру.

— Свршена приправница Даринка Берића отишла је за учитељицу у Шашинце.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

Траже се у Ливну (у Босни) учитељи за 1. и 2. разр. осн. школа и једна учитељка, која је свршила препарандију. Компетенти нека се обратe на тамошње „православно цркв. шк. општество“ где ће и услове сазнати.

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.